NIĊEĊ U STATWI

II.

Is-Salib imsejjaħ "ta' Dejma" *li qiegħed f'nofs dawk l-erba' toroq li waħda minnhom minn Ħal Tarxien tâti għaż-Żejtun.*

Il-magħruf kursar Dragutt, fis-sena 1542, li ħabtet fl-istess żmien li l-Papa Pawlu III għarraf biex isir il-Konċilju ta' Trentu, niżel f'Malta u, bin-nies tiegħu, laħaq wasal sa Ħal Tarxien, sewwa sew sa fejn jinsab imqiegħed is-Salib imsejjaħ *ta' Dejma.* Fuq hekk, minn dak iż-żmien bdew iħallu, fejn hu qiegħed is-Salib, ftit suldati għassa taħt Alfier, biex dawn ikunu jistgħu jħabbru malajr lill-poplu kemm-il-darba it-Torok jerġgħu għal Gżiritna minn dawk l-inħawi—ħaġa li baqgħet issir sa kemm imbnew l-erbatâx-il torri ta' ma' dwar il-plajja ta' Malta. Dawn it-Torrijiet kienu ġew mibnija bi flus il-Gran Mastru De Redin (1657-1660).

Is-Salib *ta' Dejma*, ma jafux min kien dak li għamlu, biss jafu li sar fiż-żmien li Kappillan ta' Ħal Tarxien kien Dun Mas Cirillo Formosa, miż-Zejtun (1752-1767).

Fl-1752, Mons. Fra Pawl Alferan De Bussan, Arċisqof ta' Damjata u Isqof ta' Malta, ta erbgħin jum indulġenza għal min igħid *Pater Noster* quddiem l-imsemmi Salib.

Is-Salib *ta' Dejma*, li l-lum qiegħed fejn semmejna taħt id-dell ta' siġra kbira, fl-1843 kien jieħu ħsieb jixgħellu, ta' kull nhar ta' Ġimgħa Wenzu Abela, bin Ġanni, minn Ħal Għaxaq; u l-lum qiegħed jieħu ħsiebu Toni Said dak il-ġennien li hemm mas-Sorijiet ta' San Vinċenz de Paoli ta' Ħal Tarxien. Dan (Said), barra milli jixgħellu ta' kull jum, fil-festa tas-Salib iżejnu wkoll bid-damask u b'għadd sabiħ ta' dwal.

In-Niċċa tal-B. V. Marija tad-Dawl *li qiegħda fit-triq li mill-Gudja tâti għaż-Żurrieq.*

Fiż-żmien li Kappillan tal-Gudja kien Dun Ġann Pawl Balzan, minn l-istess Raħal, ġiet magħmulha Niċċa lill-B. V. Marija *tad-Dawl.* Dina saret fl-1763 minn Dun Amadew Zammit, u ġiet imqiegħda f'minkeb ta' bini li jiġi qrib il-Knisja msejħa il-"*Madonna ta' Luretu.*"

Mons. Fra Bartilmew Rull, Isqof ta' Malta, fit-8 ta' Ottubru 1763, ta erbgħin jum indulġenza għal kull min igħid *Ave Maria* quddiem ix-xbieha tal-Madonna.

Dina n-Niċċa dejjem jieħu ħsiebha dak li jkun Prokuratur tal-Knisja ta' Luretu.

Fiċ-Ċimiterju ta' l-imsemmija Knisja, jidher hemm Salib tal-ġebel ukoll, u dan ilu li sar sa minn l-1678.

Iż-żewġ Statwi ta' l-Appostli San Pietru u San Pawl, li hemm quddiem il-Knisja Parrokkjali ta' Ħaż-Żabbar.

Fl-1731, l-Isqof ta' Malta, Fra Pawl Alferan De Bussan, għażel b'Kappillan ta' Ħaż-Żabbar lil Dun Indrì Buhagiar, minn Ħal Qormi. Dun Indrì malajr beda jżejjen iż-żagħżugħa Knisja li tagħha ġie maħtur Kappillan. Bi flusu għamel bosta ħwejjeġ li huma magħrufa fiha, u għalhekk ħaqqu bosta tifħir għal li għamel, l-aktar għall-faċċata tal-knisja—faċċata li hi mfaħħra ħafna għal l-arkitettura, Din kienet mitmuma fl-1738.

Il-Baruni Pietru Pawl Galea, billi dan kien mixtieq ħafna li jfittex jara mitmuma l-faċċata minn kollox u billi kien jaf ukoll li Dun Indrì nefaq ġidu kollu fil-Knisja Parrokkjali tar-Raħal, għamel l-Istatwi ta' San Pietru u ta' San Pawl minn butu, biex bihom tissokta tiżżejjen il-faċċata u b'hekk iqim lill-Madonna tal-Grazzji billi dan (il-Baruni) kien devot Tagħha ħafna.

Fil-pedistalli ta' l-imsemmija Statwi jidher li kien hemm xi Armi. Dawn ilhom imħassra sa mill-1798.

In-Niċċa ta' Sidna Ġesù Kristu mgħobbi bis-Salib, li hemm quddiem iċ-Ċimiterju ta' l-Infetti ta' Ħaż-Żabbar.

Iċ-Ċimiterju ta' l-Infetti ta' Ħaż-Żabbar ġie magħmul fil-pesta qalila li żaret lil gżiritna fl-1675-76, u fl-1817, jiġifieri tliet snin wara li spiċċat il-kiefra pesta l-oħra ta' l-1813-14, wieħed jismu Ġanni Saliba, minn Ħaż-Żabbar, ħeġġeġ u għen biex saret Niċċa lill-Ġesù mgħobbi, f'post li ġie mogħti b'xejn mis-sur Viċenz Fernandez.

Din in-Niċċa, barra milli hi mżejna b'xi kitba miġjuba mis-Sakra Skrittura, q'ed isebbħuha wkoll żewġ Statwi ta' San Pietru u San Pawl. Dawn qegħdin waħda f'kull ġenb tagħha.

L-imsemmija Niċċa dejjem jieħu ħsiebha dak li jkun Prokuratur tal-Kaxxa ta' l-Erwieħ, li din tinsab fil-Knisja Parrokkjali ta' Ħaż-Żabbar. U billi din in-Niċċa hi miqjuma ħafna miż-Żabbarin, jixgħelulha kulljum.

Ġużè Gatt.

TISWIJA. Fil-faċċata 124 ta' l-1927 fejn hemm *il-misraħ tal-Bidwi* trid tiġi TAL-BIDNI.